

Застосування норм ГПК України

АНАЛІЗ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ВП ВС, ОП КГС, КГС ВС (судові рішення внесені до ЄДРСР за період з липня по грудень 2020)

Відділ аналітичної роботи та узагальнення судової практики

Справи, що відносяться до юрисдикції господарських судів (ст.20 ГПК України)

Позов ФО до управління юстиції, державного реєстратора, про визнання протиправними дій управління державної реєстрації - державного реєстратора в частині припинення юридичної особи Громадської організації в результаті ліквідації та відміну державної реєстрації припинення ЮО, зобов'язання управління юстиції, державного реєстратора внести до реєстру запис про відміну держреєстрації припинення юридичної особи ГО. ВП ВС зазначає, що державний реєстратор, здійснюючи державну реєстрацію припинення юридичної особи ГО, не був законодавчо вповноважений владно керувати поведінкою позивача, указувати або забороняти йому певну поведінку, давати дозвіл на передбачену законом діяльність, а позивач відповідно не був зобов'язаний виконувати вимоги та приписи державного реєстратора. Отже, спір у цій справі не відповідає критеріям публічно-правового спору, напрацьованим ВП ВС. Спір про відміну державної реєстрації припинення юридичної особи не є спором з державним реєстратором про спонукання останнього внести відповідний запис до ЄДР. Цей спір не є спором у сфері публічно-правових відносин, у тому числі якщо він виник у зв'язку з протиправним внесенням до ЄДР державним реєстратором запису про проведення державної реєстрації юридичної особи; не є спором, що виникає із цивільних, земельних, трудових, сімейних, житлових та інших правовідносин; не є спором, що виникає у зв'язку зі здійсненням господарської діяльності. При цьому процесуальне законодавство не визначає юрисдикційну належність такого спору. ВП ВС, заповнюючи цю прогалину закону, у постановках від 20.09.2018 у справі № 813/6286/15, від 06.02.2019 у справі №462/2646/17 зазначила, що подібні спори є найбільш наближеними до спорів, пов'язаних з діяльністю або припиненням діяльності юридичної особи (п.3 ч.1 ст.20 ГПК України), а тому повинні розглядатися за правилами господарського судочинства. Такий спір має вирішуватися за правилами ГПК України незалежно від суб'єктного складу за місцезнаходженням юридичної особи (ч.6 ст.30 ГПК України).

ВП ВС від 17.06.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/90111848>

У справі, що розглядається, виник спір між позивачем - учасником (засновником) юридичної особи та самою юридичною особою, пов'язаний з діяльністю цієї юридичної особи - вчинення нею правочинів у межах господарської діяльності. Якщо учасник юридичної особи обґрунтовує позовні вимоги порушенням своїх корпоративних прав, то такий спір є спором про право управління юридичною особою, має ознаки корпоративного і належить до юрисдикції господарських судів. Такий правовий висновок у подібних правовідносинах викладено у постановках ВП ВС від 30.10.2018 у справі № 905/2445/17, від 09.04.2019 у справі № 916/1295/18 та від 17.12.2019 у справі №927/97/19, від 07.05.2020 у справі № 904/3657/18. Правила виключної підсудності справ у спорах, що виникають з корпоративних відносин, передбачають розгляд спорів між позивачем - учасником (засновником) юридичної особи та юридичною особою господарським судом за місцезнаходженням такої юридичної особи як відповідача. ВП ВС вважає, що в цьому випадку, коли територіальна підсудність спору може визначатися як за частиною третьою, так і за ч.6 ст.30 ГПК України, то звернення позивача до господарського суду міста Києва як належного суду за правилами ч.6 ст.30 ГПК України не є порушенням правил виключної підсудності.

ВП ВС від 07.07.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/90932704>

Справи, що відносяться до юрисдикції господарських судів (ст.20 ГПК України)

Предметом позову у цій справі є матеріально-правові вимоги про визнання протиправною бездіяльності міської ради щодо нерозгляду пропозиції ТОВ відносно безоплатного прийняття з державної у комунальну власність об'єктів державного житлового фонду та зобов'язання міської ради розглянути пропозицію ТОВ відносно безоплатного прийняття з державної у комунальну власність об'єктів житлового фонду. Як убачається з матеріалів справи, обґрунтовуючи позовну заяву про визнання протиправною бездіяльності міської ради щодо нерозгляду пропозиції щодо передачі-прийняття об'єктів житлового фонду та зобов'язання розглянути цю пропозицію, позивач зазначав, що на його балансі перебувають об'єкти державного житлового фонду. З метою передачі житлового фонду та гуртожитків до комунальної власності ним вживалися заходи, які виявилися безрезультатними. **Отже, спірні правовідносини, які склалися між сторонами, виникли з приводу передачі/прийняття майна з державної у комунальну власність - майнові відносини.** При цьому, міська рада, як орган місцевого самоврядування, яка уповноважена управляти комунальним майном та розглядати пропозиції щодо передачі об'єктів житлового фонду, гуртожитків та інших об'єктів соціальної інфраструктури у комунальну власність, у цих правовідносинах не здійснює управлінських функцій, вона фактично є набувачем об'єктів житлового фонду. Тому спір у цій справі не є публічно-правовим, оскільки в основі спору, що розглядається, лежать організаційні та майнові відносини, які склалися між позивачем та відповідними суб'єктами управління щодо певного об'єкта права власності. Такий спір має приватноправовий характер. З огляду на суб'єктний склад сторін спору він має вирішуватися за правилами господарського судочинства.

КТС ВС від 15.10.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/92252549>

Позов про визнання недійсним договору купівлі-продажу частки. Позивачка позов обґрунтовує тим, що протиправне відчуження корпоративних прав померлого ОСОБА_5 (який до смерті перебував у шлюбі з позивачкою) впливає на обсяг спадкової маси. ВП ВС наголошує на тому, що вона вже неодноразово висловлювалася щодо юрисдикції суду в спорах, що виникають з корпоративних відносин, у тому числі у спорах між учасниками (засновниками, акціонерами, членами) юридичної особи або між юридичною особою та її учасником (засновником, акціонером, членом), у тому числі учасником, який вибув, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності такої юридичної особи, крім трудових спорів. Так, зокрема у постановках від 10.09.2019 у справі № 921/36/18, від 20.02.2019 у справі № 910/8132/19, від 15.04.2020 у справі № 804/14471/15 та від 09.09.2020 у справі № 260/91/19 викладено висновок ВП ВС про те, що спори, пов'язані зі створенням, діяльністю, управлінням або припиненням діяльності юридичної особи, є корпоративними у розумінні п.3 ч.1 ст.20 ГПК України незалежно від того, чи є позивач акціонером (учасником) юридичної особи, і мають розглядатися за правилами ГПК України. Водночас у справі, що розглядається, застосуванню підлягає саме п.4 ч.1 ст.20 ГПК України, оскільки спір стосується оскарження правочинів щодо відчуження часток у статутному капіталі товариства і не стосується питань участі ОСОБА_1 у створенні, діяльності, управлінні або припиненні ТОВ.

ВП ВС від 03.11.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/93217980>

Процесуальні права та обов'язки сторін(ст.46 ГПК України)

КГС ВС зазначає, що **процесуальним законом не передбачено права позивача на подання заяв (клопотань) про "доповнення" або "уточнення" позовних вимог, або заявлення "додаткових" позовних вимог і т.п.** Тому в разі надходження до господарського суду однієї із зазначених заяв (клопотань) останній, виходячи з її змісту, а також змісту раніше поданої позовної заяви та конкретних обставин справи, повинен розцінювати її як: - подання іншого (ще одного) позову, чи - збільшення або зменшення розміру позовних вимог, чи - об'єднання позовних вимог, чи - зміну предмета або підстав позову. Колегія суддів касаційної інстанції погоджується з висновками судів попередніх інстанцій про те, що доповнення майнового позову немайновою вимогою про розірвання договору поставки не є збільшенням розміру позовних вимог. Оскільки, під збільшенням або зменшенням розміру позовних вимог слід розуміти відповідно збільшення або зменшення кількісних показників за тією ж самою вимогою, яку було заявлено в позовній заяві. Збільшено (чи зменшено) може бути лише розмір вимог майнового характеру.

КГС ВС від 03.08.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/90723057>

КГС ВС вказує на те, що як вірно зазначив апеляційний господарський суд, при новому розгляді справи Відповідачем було подано заяву про уточнення зустрічних позовних вимог, а Позивачем, у свою чергу, також було подано заяву про уточнення первісних позовних вимог. Вказаними заявами кожна зі сторін, виконуючи вказівки ВГС України, викладені в постанові від 13.12.2017, привела свої позовні вимоги (первісні та зустрічні) у відповідність до наявної у матеріалах справи технічної інвентаризації спірного об'єкту нерухомості. Водночас, ч.4 ст.46 ГПК України встановлено, що у разі направлення справи на новий розгляд до суду першої інстанції зміна предмета, підстав позову не допускаються, крім випадків, визначених цією статтею. Зміна предмета або підстав позову при новому розгляді справи допускається в строки, встановлені частиною третьою цієї статті, лише у випадку, якщо це необхідно для захисту прав позивача у зв'язку із зміною фактичних обставин справи, що сталася після закінчення підготовчого засідання, або якщо справа розглядалася за правилами спрощеного позовного провадження - після початку першого судового засідання при первісному розгляді справи. Отже, як досліджено судом апеляційної інстанції, оскільки за наслідками опрацювання матеріалів технічної інвентаризації спірного об'єкту нерухомості сторонами змінилися фактичні обставини справи, сторони мали право при новому розгляді подати вказані заяви про зміну предмету позову (які вони назвали заявами про "уточнення позовних вимог"), а суд першої інстанції, враховуючи вказівки суду касаційної інстанції щодо усунення неповноти судового розгляду та суперечностей доказів, правомірно прийняв вказані заяви до розгляду.

КГС ВС від 11.11.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/92887530>

Процесуальні права та обов'язки сторін(ст.46 ГПК України)

Відповідно до ч. 3 ст. 46 ГПК України до закінчення підготовчого засідання позивач має право змінити предмет або підстави позову шляхом подання письмової заяви. Зміна предмета позову означає зміну матеріальної вимоги, з якою позивач звернувся до відповідача, а зміна підстав позову - це зміна обставин, на яких ґрунтується вимога позивача. Одночасна зміна і предмета, і підстав позову не допускається, оскільки у разі одночасної зміни предмета та підстав позову фактично виникає нова матеріально-правова вимога позивача, яка обґрунтовується іншими обставинами, що за своєю суттю є новим позовом. Аналогічні правові висновки щодо застосування ч. 3 ст. 46 ГПК України викладені ВП ВС у постанові від 25.06.2019 у справі №924/1473/15. Оскільки норма ч. 3 ст. 46 ГПК України виключає можливість одночасної зміни предмета і підстав позову, то у разі подання позивачем заяви, направленої на одночасну зміну предмета і підстав позову, господарський суд повинен відмовити у задоволенні такої заяви і розглянути по суті раніше заявлені (первісні) позовні вимоги, якщо позивач не відмовляється від позову. Позивач при цьому не позбавлений права звернутися з новим позовом у загальному порядку (постанови Верховного Суду від 27.06.2018 у справі № 910/18802/17, від 28.03.2019 у справі № 910/23066/17, від 10.09.2019 у справі № 910/13267/18). У свою чергу, під збільшенням або зменшенням розміру позовних вимог слід розуміти відповідно збільшення або зменшення кількісних показників за тією ж самою вимогою, яку було заявлено у позовній заяві. Збільшено (зменшено) може бути лише розмір вимог майнового характеру.

КГС ВС від 11.11.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/92796406>

Згідно з частинами третьою та четвертою статті 46 ГПК України до закінчення підготовчого засідання позивач має право змінити предмет або підстави позову шляхом подання письмової заяви. У справі, що розглядається за правилами спрощеного позовного провадження, зміна предмета або підстав позову допускається не пізніше ніж за п'ять днів до початку першого судового засідання у справі. У разі направлення справи на новий розгляд до суду першої інстанції зміна предмета, підстав позову не допускаються, крім випадків, визначених цією статтею. Зміна предмета або підстав позову при новому розгляді справи допускається в строки, встановлені частиною третьою цієї статті, лише у випадку, якщо це необхідно для захисту прав позивача у зв'язку із зміною фактичних обставин справи, що сталася після закінчення підготовчого засідання, або якщо справа розглядалася за правилами спрощеного позовного провадження - після початку першого судового засідання при первісному розгляді справи.

КГС ВС від
<http://reestr.court.gov.ua/Review/92675858>

03.11.2020

Учасники судового процесу (позивач у справі ст.45 ГПК, неприпустимість зловживання процесуальними правами ст.43 ГПК України)

Відповідно до частин 2, 3 ст.45 ГПК України позивачами є особи, які подали позов або в інтересах яких подано позов про захист порушеного, невизнаного чи оспорюваного права або охоронюваного законом інтересу. Відповідачами ж є особи, яким пред'явлено позовну вимогу. **ГПК України взагалі не передбачає можливості поєднання сторін судового процесу в одній особі**, не передбачає цей Кодекс і поняття "неналежний позивач", не визначає й механізму заміни останнього, позаяк положення Кодексу спрямовані на вирішення спору, якого не може бути із "самим собою". ГПК України надає суду першої інстанції можливість за клопотанням позивача залучити до участі у справі належного відповідача, але у даній справі, за сформульованих позовних вимог та характеру спірних правовідносин, підстав для вчинення такої процесуальної дії не було. Таким чином, у випадку встановлення судом процесуального випадку за якого позивачем і відповідачем у справі є фактично одна і та ж сама особа, розгляд заявленого позову у цій частині є неможливим за відсутністю спору, як такого.

КГС ВС від 07.09.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/91340952>

Оскільки дії скажника, які полягали у повторному оскарженні ухвали місцевого суду з порушенням строків та без долучення доказів сплати судового збору, кваліфіковано судом апеляційної інстанції як дії, спрямовані на затягування розгляду справи, та визнані зловживанням процесуальними правами, господарський суд апеляційної інстанції за правилами частини 3, 4 статті 43 ГПК України наділений правом залишити без розгляду або повернути скаргу, заяву, клопотання.

КГС ВС від 19.08.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/91218185>

Представництво в суді прокурором (ст.53 ГПК України)

Аналіз судової практики Верховного Суду в питанні про те, як саме слід діяти суду, якщо він установить відсутність підстав для звернення прокурора з позовом в інтересах держави вже після відкриття провадження у справі, свідчить про її неоднаковість. З метою забезпечення єдності судової практики у питанні застосування положень ГПК України у справах за позовами прокурорів ВП ВС дійшла висновку, що якщо суд установить відсутність підстав для представництва прокурором інтересів держави вже після відкриття провадження у справі, то позовну заяву прокурора слід вважати такою, що підписана особою, яка не має права її підписувати. І в таких справах виникають підстави для застосування положень п.2 ч.1 ст.226 ГПК України (залишення позову без розгляду).

ВП ВС від 26.05.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/90458902>

Підставою для представництва прокурором інтересів держави в суді є належне обґрунтування, підтверджене достатніми доказами, зокрема, але не виключно, повідомленням прокурора на адресу відповідного органу про звернення до суду від його імені, відповідними запитами, а також копіями документів, отриманих від органу, що свідчать про наявність підстав для такого представництва. У такому випадку суд зобов'язаний дослідити: чи знав або повинен був знати відповідний орган про допущені порушення інтересів держави, чи мав відповідні повноваження для їх захисту, проте всупереч цим інтересам за захистом до суду не звернувся. Отже, прокурору достатньо дотриматися порядку, передбаченого статтею 23 Закону України "Про прокуратуру", і якщо компетентний орган протягом розумного строку після отримання повідомлення самостійно не звернувся до суду з позовом в інтересах держави, то це є достатнім аргументом для підтвердження судом підстав для представництва. Якщо прокурору відомі причини такого незвернення, він обов'язково повинен зазначити їх в обґрунтуванні підстав для представництва, яке міститься в позові. Але якщо з відповіді зазначеного органу на звернення прокурора такі причини з'ясувати неможливо чи такої відповіді взагалі не отримано, то це не є підставою вважати звернення прокурора необґрунтованим. *Аналогічну правову позицію викладено у постанові Великої Палати Верховного Суду від 26.05.2020 у справі № 912/2385/18.*

КГС ВС від 31.08.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/91242272>

Представництво в суді (ст.56-61 ГПК України)

Положення ст.ст.56,58 ГПК України передбачають можливість здійснення процесуального представництва юридичної особи, як в порядку **самопредставництва**, так й іншими особами, як представниками юридичної особи. Самопредставництво юридичної особи - це право одноосібного виконавчого органу (керівника) чи голови (уповноваженого члена) колегіального виконавчого органу безпосередньо діяти від імені такої особи без довіреності, представляючи її інтереси в силу закону, статуту, положення. У порядку самопредставництва юридичну особу може представляти за посадою її керівник або інші особи, повноваження яких підтверджуються відповідно до ч.3 ст.56 ГПК України. Аналіз наведених вище законодавчих положень дає підстави для висновку, що визнання особи такою, що діє в порядку самопредставництва, необхідно, щоб у відповідному законі, статуті, положенні чи трудовому договорі (контракті) було чітко визначене її право діяти від імені такої юридичної особи (суб'єкта владних повноважень без права юридичної особи) без додаткового уповноваження (довіреності).

КГС ВС зазначає, що додана до апеляційної скарги посадова інструкція є локальним (внутрішнім) нормативно-правовим актом, яким регулюються відносини з питань праці відповідно та у межах актів трудового законодавства, а отже не відноситься до документів, визначених ч.4 ст.56 ГПК України, якими можливо підтвердити повноваження вказаної особи на самопредставництво.

КГС ВС від 23.11.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/93006009>

Відповідно до ч. 1 ст. 58 ГПК України представником у суді може бути адвокат або законний представник. Частиною 4 ст. 60 ГПК України передбачено, що повноваження адвоката як представника підтверджуються довіреністю або ордером, виданим відповідно до ЗУ "Про адвокатуру та адвокатську діяльність". Відповідно до ч. 2 ст. 26 ЗУ "Про адвокатуру та адвокатську діяльність" ордер - письмовий документ, що у випадках, встановлених цим Законом та іншими законами України, посвідчує повноваження адвоката на надання правової допомоги. Ордер видається адвокатом, адвокатським бюро або адвокатським об'єднанням та повинен містити підпис адвоката. Рада адвокатів України затверджує типову форму ордеру. Згідно з п. 4 Положення про ордер на надання правничої (правової) допомоги (нова редакція), затвердженого рішенням Ради адвокатів України від 12.04.2019р. №41, ордер видається адвокатом, адвокатським бюро, адвокатським об'єднанням та повинен містити обов'язкові реквізити, передбачені цим Положенням. Серед обов'язкових реквізитів ордеру, зокрема пп. 12.4. визначено необхідність зазначати назву органу, у якому надається правова допомога адвокатом, із зазначенням, у випадку необхідності, виду адвокатської діяльності відповідно до ст. 19 ЗУ "Про адвокатуру та адвокатську діяльність". Системний аналіз наведених норм дає підстави для висновку, що **законодавець чітко встановив, що в ордері повинно бути зазначено орган, в якому надається правова допомога, зокрема, в графі "Назва органу, в якому надається правова допомога".** При цьому в разі надання адвокатом правової допомоги в суді ордер має містити назву суду, у якому адвокат надає правову допомогу. Таку ж позицію викладено ВП ВС у постанові від 03.07.2019 у справі №9901/939/18.

КГС ВС від 24.11.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/93037842>

Докази (ст.73 ГПК України)

17.10.2019 набув чинності ЗУ № 132-ІХ від 20.09.2019 "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо стимулювання інвестиційної діяльності в Україні", яким було, зокрема внесено зміни до ГПК України змінено назву статті 79 ГПК з "Достатність доказів" на нову - "Вірогідність доказів" та викладено її у новій редакції, фактично впровадивши в господарський процес стандарт доказування "**вірогідності доказів**". Стандарт доказування "вірогідності доказів", на відміну від "достатності доказів", підкреслює необхідність співставлення судом доказів, які надає позивач та відповідач. Тобто, з **введенням в дію нового стандарту доказування необхідним є не надати достатньо доказів для підтвердження певної обставини, а надати їх саме ту кількість, яка зможе переважити доводи протилежної сторони судового процесу**. Така обставина підлягає доказуванню таким чином, аби задовольнити, як правило, стандарт переваги більш вагомих доказів, тобто коли висновок про існування стверджуваної обставини з урахуванням поданих доказів видається **більш вірогідним**, ніж протилежний (постанови КГС ВС від 02.10.2018 у справі № 910/18036/17, від 23.10.2019 у справі № 917/1307/18, від 18.11.2019 у справі № 902/761/18, від 04.12.2019 у справі № 917/2101/17). Аналогічний стандарт доказування застосовано ВП ВС у постанові від 18.03.2020 у справі № 129/1033/13-ц.

КГС ВС від 25.06.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/90205664>

На стадії відкриття провадження у справі, суд має надавати оцінку доказам, які додані позивачем до матеріалів позовної заяви виключно з мотивів наявності/відсутності підстав для відкриття провадження у справі, тобто належності оформлення позовної заяви відповідно до вимог ГПК України, а не перевіряти докази, надані позивачем в обґрунтування позовних вимог по суті спору. Суд звертається до власних висновків, викладених у постановах від 14.05.2019 у справі № 917/1456/18, від 22.05.2020 у справі №911/1998/19.

КГС ВС від 08.07.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/90257147>

Докази (ст.73 ГПК України)

Відповідно до статей 73, 76 ГПК України доказами є будь-які дані, на підставі яких суд встановлює наявність або відсутність обставин (фактів), що обґрунтовують вимоги і заперечення учасників справи, та інших обставин, які мають значення для вирішення справи. Ці дані встановлюються, зокрема, письмовими доказами, висновками експертів, показаннями свідків. Належними є докази, на підставі яких можна встановити обставини, які входять в предмет доказування. Суди попередніх інстанцій, відхиляючи клопотання Товариства про призначення судової експертизи, в ухвалі суду першої інстанції і оскаржуваній постанові апеляційного господарського суду навели мотиви і обґрунтування. Верховний Суд зазначає, що **обґрунтована і мотивована відмова суду в задоволенні клопотання учасника справи про призначення експертизи не може вважатися обмеженням у поданні доказів учасником справи суду.**

КГС ВС від 21.10.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/92317488>

Відповідно до ч.3 ст.269 ГПК України докази, які не були подані до суду першої інстанції, приймаються судом лише у виняткових випадках, якщо учасник справи надав докази неможливості їх подання до суду першої інстанції з причин, що об'єктивно не залежали від нього. Системний аналіз статей 80, 269 ГПК України свідчить про те, що докази, якими відповідач обґрунтовує свої заперечення проти позову, повинні існувати на момент звернення до суду з відповідним відзивом, і саме на відповідача покладено обов'язок подання таких доказів одночасно з відзивом. Єдиний винятковий випадок, коли можливим є прийняття судом (у тому числі судом апеляційної інстанції) доказів з порушенням встановленого строку, це наявність об'єктивних обставин, які унеможливають своєчасне вчинення такої процесуальної дії, тягар доведення яких також покладений на учасника справи (у даному випадку - відповідача). При цьому, приписи ч.3 ст.269 ГПК України передбачають наявність таких критеріїв, які є обов'язковою передумовою для вирішення питання про прийняття судом апеляційної інстанції додаткових доказів, а саме "винятковість випадку" та "причини, що об'єктивно не залежать від особи". Отже, при поданні учасником справи, зокрема, відповідачем доказів, які не були подані до суду першої інстанції, такий учасник справи (у даному випадку - відповідач) повинен обґрунтувати, в чому полягає винятковість випадку неподання зазначених доказів до суду першої інстанції у встановлений строк, а також надати відповідні докази неможливості їх подання до суду першої інстанції з причин, що об'єктивно не залежали від особи, яка їх подає.

КГС ВС від 15.12.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/93624156>

Строки (ст.113-119 ГПК України)

Вирішення питання щодо поновлення строку на оскарження перебуває в межах дискреційних повноважень національних судів, однак, такі повноваження не є необмеженими, тому від судів вимагається вказувати підстави для поновлення строку. Проте, навіть тоді можливість поновлення не буде необмеженою, оскільки сторони в розумні інтервали часу мають вживати заходів, щоб дізнатись про стан відомого їм судового провадження. У кожній справі національні суди мають перевіряти, чи підстави для поновлення строків для оскарження виправдовують втручання у принцип res judicata (принцип юридичної визначеності). Відтак, необґрунтованими є твердження апелянта про те, що він не мав змоги ознайомитися з оскаржуваними процесуальними документами через хворобу, відсутність доступу до комп'ютера та з інших підстав, що були викладені в клопотанні про поновлення пропущеного строку для подачі апеляційної скарги, оскільки громадянин ОСОБА_1, як засновник і директор боржника, повинен був розуміти наслідки порушення справи про банкрутство ПФ "Інтервал" і мав можливість ознайомлюватися з процесуальними документами у справі №926/767-6/15 як безпосередньо в суді так і в Єдиному державному реєстрі судових рішень.

КГС ВС від 05.08.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/90962115>

Клопотання чи заява про відновлення процесуального строку повинна містити роз'яснення причин пропуску і підстави, з яких заявник вважає ці причини поважними. В клопотанні чи заяві повинні бути докази того, що здійснити відповідні процесуальні дії у визначений строк у заявника не було можливості. Поважними причинами визнаються лише такі обставини, які є об'єктивно непереборними, не залежать від волевиявлення сторони та пов'язані з дійсними істотними перешкодами чи труднощами для своєчасного вчинення сторонами у справі процесуальних дій та підтверджені належними доказами. Вказані заявником обставини в обґрунтування клопотання про поновлення строку на апеляційне оскарження щодо перебування у відрядженнях, не можуть бути віднесені судом до особливих чи непереборних обставин, не можуть об'єктивно свідчити про неможливість своєчасного звернення з апеляційною скаргою та залежали виключно від волевиявлення заявника.

КГС ВС від 24.07.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/90566024>

Строки (ст.113-119 ГПК України)

Частиною 1 ст. 119 ГПК України встановлено, що суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, встановлений законом, якщо визнає причини його пропуску поважними, крім випадків, коли цим Кодексом встановлено неможливість такого поновлення. З аналізу ст. 119 ГПК України вбачається, що законодавець **не передбачив обов'язку суду автоматично відновлювати пропущений строк за наявності відповідного клопотання заявника**, оскільки у кожному випадку суд має чітко визначити, з якої саме поважної причини такий строк було порушено скаржником, та чи підлягає він відновленню. Дослідивши причини пропуску позивачем строку на подання вказаних клопотань (необхідність витребування вказаних документів виникла у зв'язку із аргументами відповідача, які викладені ним у відзиві на позовну заяву і з моменту отримання цього відзиву позивач зміг звернутися з такими клопотаннями), суд першої інстанції визнав їх неповажними, такими, що суперечать ст. 74 ГПК України щодо обов'язку доказування і подання доказів кожною з сторін, а тому відмовив у поновленні строку на подання клопотань.

КГС ВС від 09.12.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/93437527>

Відповідно до положень ст.339 ГПК України сторони виконавчого провадження мають право звернутися до суду із скаргою, якщо вважають, що рішенням, дією або бездіяльністю державного виконавця чи іншої посадової особи органу державної виконавчої служби або приватного виконавця під час виконання судового рішення, ухваленого відповідно до цього Кодексу, порушено їхні права. У ст.341 ГПК України передбачено, що скаргу може бути подано до суду, зокрема, у десятиденний строк з дня, коли особа дізналася або повинна була дізнатися про порушення її права.

Конституційний Суд України у рішенні від 07.07.1998 № 11-рп/98 у справі щодо офіційного тлумачення частин 2 і 3 статті 84 та частин 2 і 4 статті 94 Конституції України (справа щодо порядку голосування та повторного розгляду законів Верховною Радою України) зазначив: "Термін "дні", якщо він вживається у зазначених правових актах без застережень, означає лише календарні дні". З огляду на встановлений статтею 115 ГПК України порядок обчислення процесуальних строків зазначений десятиденний строк слід обчислювати в календарних днях. Отже такий порядок обчислення строків є єдиним для всіх норм ГПК України та застосовується й у інших процесуальних кодексах України. Аналогічну праву позицію викладено ВП ВС у справі № 920/149/18 (постанова від 13.03.2019) та КГС ВС у справі № 918/333/13-г (постанова від 08.10.2020).

КГС ВС від 20.10.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/92384951>

Надсилання судової кореспонденції ст.120 ГПК України)

Саме лише перебування ухвали суду про призначення розгляду "у точці доставки" не підпадає під ознаки вручення судового рішення у розумінні наведених норм ГПК України та не могло вважатися доказом належного повідомлення відповідача про час і місце розгляду справи. При цьому таке перебування не свідчило ні про відмову (ухилення) відповідача від одержання поштового відправлення, ні про його (відповідача) незнаходження за адресою, повідомленою суду, оскільки відправлення не поверталось підприємством зв'язку (на час прийняття рішення судом першої інстанції) з посиланням на відсутність (вибуття) адресата, закінчення строку зберігання поштового відправлення, відмову адресата від його одержання чи на інші причини невручення поштового відправлення. Не маючи достовірних відомостей з відповідних питань, суд не позбавлений був можливості відкласти розгляд справи замість того, щоб здійснювати її розгляд по суті за такої ситуації, наслідком якої стало недодержання основних засад (принципів) господарського судочинства - рівності учасників судового процесу перед законом і судом та змагальності сторін.

КГС ВС від 07.07.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/90257133>

Як вбачається з матеріалів справи, ухвали господарського суду, а також рішення місцевого господарського суду та ухвала апеляційного господарського суду від були направлені відповідачу, проте поштові конверти із вказаними відправленнями, разом із повідомленнями про вручення поштового відправлення, повернуті відділенням поштового зв'язку із зазначенням причини повернення: «за закінченням встановленого строку зберігання». Повернення повістки про виклик до суду чи ухвали суду про призначення розгляду скарги з вказівкою причини повернення "за закінченням терміну зберігання" або "інші причини, що не дали змоги виконати обов'язки щодо пересилання поштового відправлення" не є доказом належного інформування відповідача про час і місце розгляду справи та не свідчить про відмову сторони від одержання повістки (поштового відправлення) чи про її незнаходження за адресою, повідомленою суду. Подібну правову позицію викладено ВП ВС у постановях від 12.12.2018 у справі №752/11896/17-ц, від 12.02.2019 у справі №906/142/18.

КГС ВС від 24.11.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/93072110>

Надсилання судової кореспонденції ст.120 ГПК України)

Судами неодноразово відкладався розгляд справи; вживались всі можливі заходи для повідомлення Відповідача про розгляд справи (зокрема, кореспонденція направлялася судом на всі відомі йому адреси, а саме на юридичну адресу Відповідача, на адресу місця знаходження спірного майна, на адресу засновників Відповідача). Відповідач не повідомляв суди про зміну адреси свого місця знаходження - судова кореспонденція направлялась завчасно та достатніми інтервалами між судовими засіданнями, тому суди дійшли правомірного висновку про належне повідомлення Відповідача у даній справі про дату, час та місце розгляду справи і про те, що факт неотримання ним поштової кореспонденції, залежав від волевиявлення самого Відповідача, тобто мав суб'єктивний характер та є наслідком неотримання ним пошти під час доставки за вказаною адресою, відсутністю його за місцезнаходженням і не звернення самого одержувача кореспонденції до відділення пошти для отримання рекомендованого поштового відправлення. Доказів, які б свідчили про об'єктивність причин неотримання, у тому числі поважність, судам не надано.

КГС ВС від 27.10.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/92527182>

Згідно із ст.17 ЗУ "Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини" суди застосовують при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод та практику Європейського суду з прав людини як джерело права. Колегія суддів враховує позицію Європейського суду з прав людини, викладену у рішенні у справі Пономарьов проти України, по. 3236/03, від 03.04.2008, згідно з якою сторони в розумні інтервали часу мають вживати заходів, щоб дізнатись про стан відомого їм судового провадження. З матеріалів справи вбачається, що відповідач-2 був належним чином повідомлений про розгляд справи в судах першої та апеляційної інстанцій, а тому є обізнаний про дане судове провадження. В силу вимог ч.1 ст.6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, кожен, при вирішенні судом питання щодо його цивільних прав та обов'язків, має право на судовий розгляд упродовж розумного строку. Обов'язок швидкого здійснення правосуддя покладається, в першу чергу, на відповідні державні судові органи. Нездатність суду ефективно протидіяти недобросовісно створюваним учасниками справи перепонам для руху справи є порушенням частини 1 статті 6 даної Конвенції (§ 66-69 рішення Європейського суду з прав людини від 08.11.2005 у справі "Смірнова проти України").

З врахуванням викладеного, оскільки відповідач 2 - UK SPV Credit Finance plc був належним чином повідомлений про розгляд справи в судах першої та апеляційної інстанцій, а тому є обізнаний про дане судове провадження, окрім того, судом касаційної інстанції вжито всіх можливих заходів для належного повідомлення кожного з учасників справи про розгляд даного спору, а також з огляду на те, що з дати направлення документа сплинув термін, який перевищує шість місяців, колегія суддів вважає, що за таких умов суд касаційної інстанції може розглянути касаційні скарги та ухвалити рішення. Крім того на адресу суду 14.02.2020 від відповідача-2 надійшло клопотання на виконання приписів ч.7 ст.120 ГПК України про зміну адреси компанії та надсилання кореспонденції по справі № 910/8012/17 за новою адресою.

КГС ВС від 17.11.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/92996827>

Судові витрати (судовий збір ст.123 ГПК України)

ВП ВС зазначає, що майновий позов (позовна вимога майнового характеру) - це вимога про захист права або інтересу, об'єктом якої виступає благо, що підлягає грошовій оцінці. Тобто будь-який майновий спір має ціну. Різновидами майнових спорів є, зокрема, спори, пов'язані з підтвердженням прав на майно та грошові суми, на володіння майном і будь-які форми використання останнього. Отже, судовий збір з позовної заяви про визнання права власності на майно, стягнення, витребування або повернення майна - як рухомих речей, так і нерухомості - визначається з урахуванням вартості спірного майна, тобто як зі спору майнового характеру. Наявність вартісного, грошового вираження матеріально-правової вимоги позивача свідчить про її майновий характер, який має відобразитися у ціні заявленого позову (пункт 8.12 постанови ВП ВС від 26.02.2019 у справі № 907/9/17). Натомість до позовних заяв немайнового характеру відносяться вимоги, які не підлягають вартісній оцінці. Під немайновим позовом слід розуміти вимогу про захист права або інтересу, об'єктом якої виступає благо, що не піддається грошовій оцінці. Позовна вимога Національної ради до ТОВ про зобов'язання виконати умови договору та поставити товар згідно з додатком 1 до договору поставки є вимогою про зобов'язання вчинити певні дії щодо поставки товару вартістю 60 714 000,00 грн., що свідчить про її майновий характер. Отже, позовні вимоги про зобов'язання виконати умови договору поставки та поставити товар мають вартісну оцінку, носять майновий характер, і розмір ставок судового збору за їх подання визначається на підставі ст.4 ЗУ «Про судовий збір» виходячи з розміру грошових вимог позивача, на припинення яких спрямовано позов. ВП ВС від 25.08.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/91314538>

ОП КГС, враховуючи висновки ВП ВС, викладені у постанові від 25.08.2020 у справі №910/13737/19, погоджується з наведеними доводами прокурора **щодо немайнового характеру позовної вимоги про повернення земельної ділянки**, оскільки у даному випадку мають місце правовідносини сторін, які врегульовані договором оренди, строк дії якого закінчився, а судовий збір з позовної заяви про визнання права власності на майно, витребування або повернення майна може визначатися з урахуванням вартості спірного майна, лише у позадоговірних зобов'язаннях. Відтак, враховуючи викладене та з огляду на зміст спірних правовідносин, Верховний Суд у складі суддів ОП КГС дійшов висновку, що позовна вимога прокурора про зобов'язання повернути земельну ділянку у даному випадку має немайновий характер, оскільки є вимогою про виконання обов'язку в натурі (повернення належної орендодавцеві земельної ділянки), об'єктом вимоги є дія зобов'язаної сторони, що не піддається грошовій (вартісній) оцінці, а вирішення спору не вплине на склад майна сторін спору та не змінить власника майна. ОП КГС не вбачає підстав для відступлення від висновку, викладеного у постанові КГС ВС від 23.05.2018 у справі №915/742/17.

ОП КГС від 02.12.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/93296139>

Судові витрати (судовий збір ст.123 ГПК України)

Відповідно до викладеного ВП ВС у в постанові від 29.05.2018 зі справи №915/955/15 висновку про правильне застосування підпункту 7 пункту 2 частини другої статті 4 Закону України «Про судовий збір» визначено, що положення цієї норми, якою передбачено ставку судового збору з апеляційної і касаційної скарг на ухвалу господарського суду у розмірі одного прожиткового мінімуму для працездатних осіб, стосується подання апеляційних і касаційних скарг *на всі без винятку ухвали господарського суду, які підлягають оскарженню, незалежно від того, чи передбачено цим Законом справляння судового збору за подання тих заяв, за результатами розгляду яких виносяться відповідні ухвали.*

ОП КГС від 24.07.2020
<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90566045>

Фізична особа, яка бажає реалізувати своє конституційне право на підприємницьку діяльність, після проходження відповідних реєстраційних та інших передбачених законодавством процедур за жодних умов не втрачає і не змінює свого статусу фізичної особи, якого вона набула з моменту народження, а лише набуває до нього нової ознаки - підприємця. При цьому правовий статус «фізична особа - підприємець» сам по собі не впливає на будь-які правомочності фізичної особи, зумовлені її цивільною право- і дієздатністю, та не обмежує їх (такий правовий висновок викладено в постановках ВПВС від 05.05.2020 у справі № 161/6253/15-ц, від 07.04.2020 у справі № 743/534/16-ц, від 06.06.2018 у справі № 910/16713/15). Отже, громадяни, які мають статус фізичної особи - підприємця та підпадають під ознаки відповідних пунктів ст.5 ЗУ "Про судовий збір", мають право користуватися пільгами, визначеними цією статтею. Подібні висновки про те, що громадяни, які мають статус фізичної особи - підприємця та підпадають під ознаки відповідних пунктів ст.5 ЗУ "Про судовий збір", мають право користуватися пільгами, визначеними цією статтею, викладені в постановках Верховного Суду від 30.09.2019 у справі № 921/377/14-г/7, від 05.12.2019 у справі № 925/1150/18. З огляду на наведене, у суду апеляційної інстанції були відсутні підстави як для залишення апеляційної скарги фізичної-особи підприємця (особи з інвалідністю II групи) у зв'язку із несплатою судового збору, так і для її повернення скаргнику з цих підстав.

КГС ВС від 03.12.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/93263240>

Судові витрати (витрати на правничу допомогу ст.126 ГПК України, розподіл судових витрат ст.129 ГПК)

Вирішуючи питання про розподіл витрат, пов'язаних із наданням правничої допомоги адвокатом, суди врахували, що розмір гонорару визначається за погодженням адвоката з клієнтом, що спірні послуги адвоката було реально надані позивачеві і це підтверджується матеріалами справи, зокрема представник ПП подавав позовну заяву, відповідь на відзив, підготовка яких, безумовно, потребувала вивчення та опрацювання документів, надання консультацій тощо, а також здійснював представництво інтересів в господарському суді, про що свідчать наявні у матеріалах справи протоколи судових засідань. Твердження скаржника про те, що позивач не довів, що договір про надання правової допомоги передбачав надання правової допомоги саме у справі № 916/2116/19 в обсязі, зазначеному в акті надання правової допомоги, вже розглянув апеляційний господарський суд і надав цьому твердженню належну правову оцінку. При цьому суд апеляційної інстанції зазначив, **що відсутність у договорі про надання правової допомоги та додатку № 14 до нього номера справи, а саме № 916/2116/19, є цілком логічною та обґрунтованою, оскільки укладення цих угод передувало зверненню до суду із позовом та присвоєнню господарським судом номеру справи.**

КГС ВС від 30.06.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/90115729>

На переконання колегії суддів, написання та подання до Верховного Суду заяви про усунення недоліків касаційної скарги у справі № 907/525/18, яка за змістом акта ВМР-3/3 від 16.10.2020 оцінена у 700 грн, не підлягає розподілу між сторонами, оскільки недоліки касаційної скарги допустила сама адвокат при подачі касаційної скарги (не було додано належних доказів щодо наявності у адвоката повноважень на представництво відповідача). Послуга пов'язана з написанням клопотання до Верховного Суду про зупинення дії рішення Господарського суду та постанови апеляційного господарського суду у сумі 700 грн, також не підлягає розподілу, оскільки відповідно до ухвали Касаційного господарського суду від 19.02.2020 судом було відмовлено у задоволенні такого клопотання через його необґрунтованість.

КГС ВС від 10.11.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/92918893>

Судові витрати (витрати на правничу допомогу ст.126 ГПК України, розподіл судових витрат ст.129 ГПК)

У застосуванні критерію співмірності витрат на оплату послуг адвоката суд користується досить широким розсудом, який тим не менш, повинен ґрунтуватися на більш чітких критеріях, визначених у частині четвертій статті 126 ГПК України. Ці критерії суд застосовує за наявності наданих стороною, яка вказує на неспівмірність витрат, доказів та обґрунтування невідповідності цим критеріям заявлених витрат. *Аналогічний правовий висновок викладений у постанові Верховного Суду від 21.05.2019 у справі № 903/390/18.* Колегія суддів зазначає, що клопотання позивача про зменшення розміру витрат на професійну правничу допомогу фактично є декларативним. Істинність тверджень позивача щодо сум зазначених у клопотанні потребує доведенню у відповідності до вимог статей 73-79 ГПК України. Таких доказів або обґрунтувань, у тому числі розрахунків, які свідчили б про неспівмірність та/або нерозумність та/або нереальність розрахунку витрат або про неналежність послуг адвоката до цієї справи, позивач не надав.

КГС ВС від 05.11.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/92675837>

Беручи до уваги те, що висновки "суд має право зменшити розмір витрат на професійну правничу допомогу адвоката, які підлягають розподілу між сторонами, за клопотанням іншої сторони" та "суд має право зменшити суму судових витрат, встановивши їх неспіврозмірність, незалежно від того, чи подавалося відповідачами відповідне клопотання" не є тотожними за своєю суттю, і фактично другий висновок відповідає викладеному в пункті 6.1 постанови ОП КГС від 03.10.2019 у справі № 922/445/19, що "під час вирішення питання про розподіл судових витрат господарський суд за наявності заперечення сторони проти розподілу витрат на адвоката або з **власної ініціативи**, керуючись критеріями, що визначені частинами 5-7, 9 ст.129 ГПК України, може не присуджувати сторони, на користь якої ухвалено судове рішення, всі її витрати на професійну правову допомогу. Суд має враховувати, що розмір відшкодування судових витрат, не пов'язаних зі сплатою судового збору, не повинен бути непропорційним до предмета спору. У зв'язку з наведеним суд з урахуванням конкретних обставин, зокрема ціни позову, може обмежити такий розмір з огляду на розумну необхідність судових витрат для конкретної справи", колегія суддів вважає, що висновки судів про частково відмову сторони, на користь якої ухвалено рішення, у відшкодуванні витрат на професійну правничу допомогу адвоката з підстав непов'язаності, необґрунтованості та непропорційності до предмета спору не свідчать про порушення норм процесуального законодавства, навіть, якщо відсутнє клопотання відповідачів про зменшення розміру витрат на професійну правничу допомогу адвоката, які підлягають розподілу між сторонами. У такому разі, суди мають таке право відповідно до ч.5 ст.129 ГПК України та висновків об'єднаної палати про те, як саме повинна застосовуватися відповідна норма права. У цій справі, що переглядається, суди під час вирішення питання про розподіл судових витрат, керуючись в тому числі такими критеріями, як пов'язаність цих витрат з розглядом справи, обґрунтованість та пропорційність до предмета спору, з урахуванням ціни позову (пункти 1-2 ч.5 ст.129 ГПК України), а також враховуючи критерій розумності їхнього розміру, виходячи з конкретних обставин справи та фінансового стану обох сторін (пункт 21 постанови ВП ВС від 19.02.2020 у справі № 755/9215/15-ц), дійшли висновку не присуджувати сторони, на користь якої ухвалено судове рішення, всі її витрати на професійну правову допомогу, що заявлені до стягнення.

КГС ВС від 30.11.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/93296164>

Заходи забезпечення позову (ст.ст.137,139 ГПК України)

У немайнових спорах необхідно досліджувати таку підставу вжиття заходів забезпечення позову як достатньо обґрунтоване припущення, що невжиття зазначених заходів може істотно ускладнити чи унеможливити ефективний захист або поновлення порушених чи оспорюваних прав або інтересів позивача, за захистом яких він звернувся до суду. При цьому в таких немайнових спорах потрібно з'ясувати, чи не призведе невжиття заявленого заходу забезпечення позову до порушення вимоги щодо справедливого та ефективного захисту порушених прав, зокрема, чи зможе позивач їх захистити в межах одного цього судового провадження за його позовом без нових звернень до суду. Наведену правову позицію викладено у постанові ОП КГС від 16.08.2018 у справі № 910/1040/18.

КГС ВС від 08.07.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/90283230>

Пункт 1 ч.1 ст.137 ГПК України визначає два окремі засоби забезпечення позову, а саме накладення арешту на майно та накладення арешту на грошові кошти, які за змістом цієї норми можуть застосовуватись одночасно або незалежно один від одного. Беручи до уваги, що п.1 ч.1 ст.137 ГПК України розмежовує поняття майна та грошових коштів для цілей вжиття заходів забезпечення позову шляхом накладення на них арешту, Суд доходить висновку, що арешт, накладений судом для забезпечення позову лише на майно, що належить або підлягає передачі відповідачу і знаходиться у нього чи в інших осіб, не розповсюджує свою дію на відповідні грошові кошти, оскільки для їх арешту суд має вжити окремий захід забезпечення позову, передбачений цією нормою.

КГС ВС від 26.11.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/93149492>

Об'єднання і роз'єднання позовних вимог(ст.173 ГПК України)

На час постановлення оскаржуваної ухвали ст. 174 ГПК України (в редакції після 15.12.2017), на відміну від ст. 63 ГПК України (в редакції до 15.12.2017), не передбачено повернення позовної заяви з таких мотивів, що об'єднання позовних вимог перешкоджає з'ясуванню прав і взаємовідносин сторін чи суттєво утруднює вирішення спору. Така ж правова позиція викладена в постанові Верховного Суду від 14.11.2019 у справі № 910/9302/19. Слід також зазначити, що місцевим господарським судом та судом апеляційної інстанції вказуючи, що позивачем було порушено правила об'єднання позовних вимог, не було враховано положення ч. 6 ст. 173 ГПК України, яка надає суду право з власної ініціативи до початку розгляду справи по суті роз'єднати позовні вимоги, виділивши одну або декілька об'єднаних вимог в самостійне провадження, якщо це сприятиме виконанню завдання господарського судочинства.

КГС ВС від 24.11.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/93037855>

Згідно із ч.6 ст.173 ГПК України суд за клопотанням учасника справи або з власної ініціативи вправі до початку розгляду справи по суті роз'єднати позовні вимоги, виділивши одну або декілька об'єднаних вимог в самостійне провадження, якщо це сприятиме виконанню завдання господарського судочинства. **Вимог щодо необхідності надання позивачем оригіналу позовної заяви з додатками у кожному зі справ, у випадку роз'єднання судом позовів у справі в самостійні провадження, ГПК України не містить.** Водночас положення Інструкції з діловодства в місцевих та апеляційних судах України, затвердженої наказом Державної судової адміністрації України від 20.08.2019 № 814, визначають алгоритм дії, зокрема у разі роз'єднання позовів у справі в самостійні провадження. Так, за змістом пункту 7 розділу III цієї Інструкції у разі виділення матеріалів кримінального провадження в окреме провадження, роз'єднання позовів у справі в самостійні провадження нова судова справа реєструється як така, що надійшла до суду в день постановлення відповідного процесуального документа (постанови, ухвали) суду. Їй присвоюється новий єдиний унікальний номер. До нової справи підшиваються завірені суддею копії процесуальних документів з попередньої справи, що мають значення для цієї справи. У разі роз'єднання судом позовних вимог судовий збір, сплачений за подання позову, не повертається і перерахунок не здійснюється. Після роз'єднання судом позовних вимог судовий збір повторно не сплачується (абз.3 ч.6 ст.6 ЗУ "Про судовий збір").

КГС ВС від 14.12.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/93558967>

Залишення позову без розгляду (ч.4 ст.202, п.4 ч.1 ст.226 ГПК України, п. 2 ч. 1 ст. 226 ГПК)

ОП КГС зазначає, що обов'язковими умовами для застосування передбачених ч.4 ст.202 та п.4 ч.1 ст.226 ГПК України процесуальних наслідків неявки позивача у судові засідання є одночасно його належне повідомлення про час і місце судового засідання та відсутність заяви позивача про розгляд справи за його відсутності. Отже, правом на залишення позову без розгляду суд наділений у разі неявки належним чином повідомленого позивача, якщо від нього не надійшла заява про розгляд справи за його відсутності і якщо його нез'явлення не перешкоджає розгляду справи. У разі відсутності у позивача наміру брати участь у судовому засіданні, приписами статей 202, 226 ГПК України передбачено подання позивачем заяви про розгляд справи за його відсутності. Тобто право позивача як особи, яка подала позов та зацікавлена в його розгляді, не бути присутнім у судовому засіданні кореспондується з його обов'язком подати до суду відповідну заяву про розгляд справи за його відсутності. При цьому саме у разі подання позивачем заяви про розгляд справи за його відсутності і якщо його нез'явлення перешкоджає розгляду справи, суд відповідно до вимог статей 120, 121 ГПК України може визнати явку позивача обов'язковою та викликати його у судові засідання. Разом з тим ч.4 ст. 202, п.4 ч.1 ст. 226 ГПК України не передбачають вимоги про те, що для залишення позову без розгляду позивач має не з'явитися у судові засідання саме у зв'язку з визнанням судом його явки обов'язковою та викликом до суду.

ОП КГС від 16.10.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/92673885>

КГС зазначає, що право на звернення до господарського суду в інтересах юридичної особи надано ст. 54 ГПК України власнику (учаснику, акціонеру), якому належить 10 і більше відсотків статутного капіталу товариства (крім привілейованих акцій), або частка у власності юридичної особи якого становить 10 і більше відсотків, в разі подання ним позову про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі її посадовою особою. З іншими позовами в інтересах юридичної особи власник (учасник, акціонер) може звернутися лише в разі наявності підстав, прямо передбачених відповідними законодавчими нормами. Проте положеннями чинного законодавства не передбачено звернення учасника юридичної особи до суду за захистом прав чи охоронюваних законом інтересів цієї особи поза відносинами представництва, окрім позовів про відшкодування збитків, заподіяних юридичній особі її посадовою особою.

У разі якщо після відкриття провадження у справі суд установить відсутність підстав для звернення до суду особи, якій законом надано право звертатися до суду в інтересах іншої особи, то позовну заяву слід вважати такою, що підписана особою, яка не має права її підписувати, що є підставою для залишення позову без розгляду відповідно до п. 2 ч. 1 ст. 226 ГПК України. Відповідного висновку щодо застосування п. 2 ч. 1 ст. 226 ГПК України у подібних правовідносинах дійшла ВП ВС у постанові від 26.05.2020 у справі № 912/2385/18.

КГС ВС від 08.09.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/91436803>

Повернення апеляційної скарги (ст.260 ГПК України)

ОП КГС скасовано ухвалу, якою відмовлено у відкритті апеляційного провадження та повернуто апеляційну скаргу з доданими документами скаржникові, справу направлено на новий розгляд до апеляційного господарського суду для вирішення питання про відкриття апеляційного провадження. Судом апеляційної інстанції встановлено, що в матеріалах даної справи міститься лише копія апеляційної скарги, оскільки оригінал такої скарги було повернуто скаржникові. Апеляційну скаргу ТзОВ залишено без руху та надано скаржникові строк для усунення недоліків апеляційної скарги шляхом подання до апеляційного господарського суду оригіналу апеляційної скарги з додатками, проте такого не подано.

Статтею 258 ГПК України встановлено вимоги до форми і змісту апеляційної скарги. При цьому зазначена стаття ГПК України передбачає подання до суду **саме оригіналу апеляційної скарги**, та передбачає, що копії такої скарги надсилаються іншим учасникам справи. Приписами ст. 174, 260 ГПК України законодавець передбачив механізм залишення апеляційної скарги без руху для забезпечення скаржнику можливості у встановлений судом строк усунути недоліки апеляційної скарги, що забезпечить можливість вважати її такою, що подана у день її первинного подання та прийняття її судом апеляційної інстанції до розгляду. КГС ВС вважає правомірними висновки апеляційної інстанції щодо наявності підстав для повернення без розгляду апеляційної скарги.

КГС ВС від 25.06.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/90025238>

Суд апеляційної інстанції залишив апеляційну скаргу без руху як таку, що була оформлена з порушенням вимог ст.258 ГПК України, та визначив спосіб усунення недоліків поданої апеляційної скарги шляхом надання доказів наявності повноважень у особи, яка підписала апеляційну скаргу. На виконання вимог вказаної ухвали скаржником подано примірник апеляційної скарги, скріплений власноручним підписом начальника скаржника. **Апеляційний господарський суд, у свою чергу, новий примірник апеляційної скарги помилково розцінив як іншу апеляційну скаргу, а не усунення недоліків у обраний ним спосіб та повернув зазначену апеляційну скаргу.**

КГС ВС звертає увагу на те, що **надсилання на заміну копії апеляційної скарги (неналежного примірника) примірника цієї ж скарги за належним підписом є усуненням недоліків щодо підписання апеляційної скарги.** За таких обставин, не маючи зауважень щодо форми апеляційної скарги після одержання судом її примірника за належним підписом і не спростовуючи обставин щодо повноважень на підписання такої скарги, апеляційний господарський суд не мав належних правових підстав для застосування наслідків, передбачених положеннями ч.4 ст.174 і ч.2 ст.260 ГПК України.

КГС ВС від 23.06.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89957310>

Відмова у відкритті апеляційного провадження (ст.261 ГПК України)

Апеляційну скаргу на рішення господарського суду у даній справі подано з пропуском строку встановленого ст.256 ГПК України, скаржник заявив про поновлення строку апеляційного оскарження у своїй апеляційній скарзі та навів у ній відповідні обґрунтування. Суд апеляційної інстанції відмовив у відкритті апеляційного провадження, дійшовши висновку про неповажність причин пропуску строку звернення з апеляційною скаргою.

КГС ВС зазначає, що дійшовши висновку про неповажність причин пропуску строку звернення з апеляційною скаргою, суд має залишити апеляційну скаргу без руху (ст.260 ГПК), надавши скаржнику можливість зазначити інші підстави для поновлення цього строку. Тільки у разі визнання цих причин неповажними або у випадку незвернення з відповідною заявою у встановлений строк у відкритті апеляційного провадження має бути відмовлено на підставі п.4 ч.1 ст.261 ГПК України.

Проте, в цьому випадку суд апеляційної інстанції, визнавши неповажними наведені скаржником підстави для поновлення строку, відмовив у відкритті апеляційного провадження без надання останньому можливості навести інші підстави для поновлення строку в порядку ст. 260 ГПК України. Тобто, суд неправильно застосував положення ч.3 та ч.4 ст. 260 та ст.261 ГПК України. За таких обставин та виходячи з аналізу наведених норм, є передчасним висновок суду апеляційної інстанції про відмову у відкритті апеляційного провадження.

КГС ВС-22.06.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/89966491>

Ухвалою апеляційного господарського суду відмовлено у відкритті апеляційного провадження на підставі п.1 ч.1 ст.261 ГПК України, оскільки у матеріалах даної справи відсутній такий процесуальний документ, як рішення господарського суду від 24.02.2020. Скаржник зазначає, що апеляційна скарга подавалася на рішення господарського суду від 24.02.2020 у справі № 924/884/19, а не у справі № 924/844/19, а зазначення в апеляційній скарзі номеру справи № 924/844/19 є технічною опіскою.

КГС ВС скасовуючи ухвалу про відмову у відкритті апеляційного провадження, вказує, що встановивши такі обставини, судом апеляційної інстанції не було враховано та не надано оцінки безпосередньо змісту апеляційної скарги, з якого вбачається, що скаржник в апеляційній скарзі зазначав про: інший склад учасників, інший предмет спору, ніж у даній справі № 924/844/19. Тобто, виявивши невідповідність відомостей, зазначених скаржником, із відомостями у даній справі №924/844/19, суду апеляційної інстанції слід було надати можливість скаржнику виправити такі недоліки. Суд зазначає, що відмовивши у відкритті апеляційного провадження за апеляційною скаргою ОСОБА_1 суд апеляційної інстанції не дотримався розумного ступеня пропорційності та фактично вдався до надмірного формалізму, що обмежило реалізацію права на апеляційне оскарження.

КГС ВС-06.08.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/90802119>

Апеляційна скарга особи, яка не брала участі у справі (ст.254 ГПК України)

Положеннями господарського процесуального законодавства визначено право особи подати апеляційну скаргу на судові рішення, яким розглянуто і вирішено спір про право у правовідносинах, учасником яких є скаржник, або містяться судження про права, інтереси та (або) обов'язки такої особи у відповідних правовідносинах, виходячи з предмету та підстав позову.

У контексті зазначеного, за приписами процесуального законодавства, судові рішення, оскаржуване особою, яка не брала участі у справі, повинно безпосередньо стосуватися прав та обов'язків цієї особи, що впливають із сформульованого в п.1 ст.6 Конвенції про захист прав людини і основних свобод положення про право кожного на справедливий судовий розгляд при визначенні його цивільних прав і обов'язків. Тобто судом має бути розглянуто і вирішено спір про право у правовідносинах, учасником яких на момент розгляду справи та прийняття рішення судом є скаржник, або міститься судження про права та обов'язки цієї особи у відповідних правовідносинах. Якщо скаржник лише зазначає про те, що оскаржуване рішення може вплинути на його права та/або інтереси, та/або обов'язки, або лише зазначає (констатує), що рішенням вирішено про його права та/або обов'язки чи інтереси, то такі посилання, виходячи з вищенаведеного, не можуть бути достатньою та належною підставою для розгляду, зокрема апеляційної скарги. Особа, яка звертається з апеляційною скаргою в порядку статей 17, 254 ГПК, повинна довести, що оскаржуване судові рішення прийнято про її права, інтереси та (або) обов'язки і такий зв'язок має бути очевидним та безумовним, а не ймовірним, що означає, що скаржник в апеляційній скарзі має чітко зазначити, в якій частині оскаржуваного ним судового рішення (в мотивувальній та/або резолютивній) прямо вказано про його права, інтереси та (або) обов'язки, та про які саме.

КГС ВС від 02.07.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/90115746>

Стаття 254 ГПК України визначає коло осіб, які наділені процесуальним правом на апеляційне оскарження судового рішення і які поділяються на дві групи - учасники справи, а також особи, які участі у справі не брали, але судові рішення стосуються їх прав, інтересів та (або) обов'язків. При цьому, на відміну від оскарження судового рішення учасником справи, не залучена до участі у справі особа повинна довести наявність у неї правового зв'язку зі сторонами спору або безпосередньо судовим рішенням через обґрунтування наявності таких критеріїв: вирішення судом питання про її право, інтерес, обов'язок, причому такий зв'язок має бути очевидним та безумовним, а не ймовірним, що означає, що скаржник в апеляційній скарзі має чітко зазначити, в якій частині оскаржуваного ним судового рішення (в мотивувальній та/або резолютивній) прямо вказано про його права, інтереси та (або) обов'язки, та про які саме. Разом з тим судові рішення, оскаржуване незалученою особою, повинно безпосередньо стосуватися прав, інтересів та/або обов'язків цієї особи, тобто судом має бути розглянуто й вирішено спір про право у правовідносинах, учасником яких на момент розгляду справи та прийняття рішення господарським судом першої інстанції є скаржник, або якщо суд вирішив питання про обов'язки цієї особи чи про її інтереси у відповідних правовідносинах. Слід враховувати і те, що рішення є таким, що прийняте про права, інтереси та (або) обов'язки особи, яка не була залучена до участі у справі, лише тоді, якщо в мотивувальній частині рішення містяться висновки суду про права, інтереси та (або) обов'язки цієї особи, або у резолютивній частині рішення суд прямо вказав про права, інтереси та (або) обов'язки такої особи. Будь-який інший правовий зв'язок між скаржником і сторонами спору не може братися до уваги. *Зазначене узгоджується з правовою позицією, викладеною у постановках ВС від 17.05.2018 у справі № 904/5618/17, від 11.07.2018 у справі № 5023/4734/12, від 21.09.2018 у справі № 909/68/18, від 18.12.2018 у справі № 911/1316/17, від 27.02.2019 у справі № 903/825/18, від 09.07.2019 у справі № 905/257/18, від 12.09.2019 у справі № 905/946/18, від 12.09.2019 у справі № 905/947/18, від 09.10.2020 у справі № 910/12465/18, від 06.11.2020 у справі №910/12490/18.*

Таким чином, суд апеляційної інстанції має першочергово з'ясувати, чи зачіпає оскаржуване судові рішення безпосередньо права, інтереси та (або) обов'язки скаржника, та лише після встановлення таких обставин, вирішити питання про залучення такої особи як третьою особою та про скасування судового рішення, а у випадку встановлення, що права заявника оскаржуваним судовим рішенням не порушені та питання про її права і обов'язки стосовно сторін у справі судом першої інстанції не вирішувалися - закрити апеляційне провадження, оскільки в останньому випадку така особа не має права на апеляційне оскарження рішення суду (така правова позиція викладена в постановках ВС від 10.05.2018 у справі №910/22354/15, від 19.06.2018 у справі №910/18705/17, від 11.07.2018 у справі №911/2635/17, від 06.12.2018 у справі №910/22354/15).

КГС ВС від 23.11.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/93037875>

Перегляд за нововиявленими обставинами ст.320-325 ГПК)

Відповідно до ч.1 п.2 ст.321 ГПК України заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами може бути подано з підстави, визначеної п.2 ч.2 ст.320 цього Кодексу, - учасниками справи протягом тридцяти днів з дня, коли вирок (ухвала) у кримінальному провадженні набрав (набрала) законної сили. Ураховуючи наведені норми процесуального законодавства, а також установлення господарськими судами попередніх інстанцій, що міська рада (заявник) не є учасником справи, правильним є висновок судів про те, що в силу норм ГПК України міська рада **не наділена правом подавати заяву про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами у цій справі.**

КГС ВС від 06.07.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/90283297>

Банк у заяві про перегляд рішення за нововиявленими обставинами просить суд скасувати рішення господарського суду, постанову апеляційного господарського суду та постанову ВГС України у справі. Суд першої інстанції, керуючись ч.5 ст.173, п.2 ч.5 ст.174 ГПК України, повернув вказану заяву. КГС ВС зазначає, що у разі встановлення судом обставин недотримання заявником вимог щодо форми і змісту заяви, що встановлені у статті 322 ГПК України, судом мають бути застосовані правила ст.174 цього Кодексу, така заява має бути залишена без руху, а заявнику надано строк для усунення її недоліків. У разі невиконання вимог суду щодо приведення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими або виключними обставинами у відповідність з вимогами ст.322 ГПК України така заява повертається заявнику за правилами ч.4 ст.174 ГПК України. КГС ВС вказує на те, що місцевий господарський суд, з висновками якого погодився апеляційний господарський суд, приймаючи ухвалу про повернення заяви Банку про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами керувався положеннями п.2 ч.5 ст. 174 ГПК України відповідно до яких суддя повертає позовну заяву і додані до неї документи також у разі, якщо порушено правила об'єднання позовних вимог (крім випадків, в яких є підстави для застосування положень ст.173 цього Кодексу). Однак перевірка дотримання позивачем правил об'єднання позовних вимог на стадії подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами главою 3 розділу IV ГПК України не передбачена. Місцевий господарський суд, отримавши заяву Банку про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами мав перевірити її на відповідність вимогам ст.322 ГПК України. Наслідком встановлення судом обставин того, що заявник визначив судові рішення, про перегляд якого подано заяву, без врахування вимог частини 4, 5 ст.321 ГПК України мало б бути застосування положень ст.174 цього Кодексу та залишення такої заяви без руху для приведення її у відповідність з вимогами ст.322 ГПК України. З огляду на викладене, місцевим господарським судом з порушенням норм процесуального права було винесено ухвалу про повернення заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами, і зазначені порушення не були усунуті судом апеляційної інстанції.

КГС ВС від 07.12.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/93399193>

Перегляд за нововиявленими обставинами ст.320-325 ГПК)

Можливість поновлення 3-річного процесуального строку, встановленого ч.2 ст.321 ГПК України, в межах якого учасник справи може подати заяву про перегляд рішення за нововиявленими обставинами, з підстав, визначених п.1 ч.2 ст.320 цього Кодексу, процесуальним законом виключається (*схожий правовий висновок викладено у постановях Верховного Суду від 15.11.2018 у справі № 910/9927/13, від 19.02.2019 у справі № 910/3600/14, від 11.02.2020 у справі № 15/282*). З огляду на те, що у розумінні п.1 ч.2 ст.320 ГПК України підставою для перегляду за нововиявленими обставинами постанови Львівського апеляційного господарського суду від 06.11.2013 у справі № 914/2964/13 заявник вважає факти, встановлені рішенням Львівського окружного адміністративного суду від 31.03.2020 у справі №813/3333/17, яке набрало законної сили 09.06.2020, касаційна інстанція зазначає, що суд апеляційної інстанції дійшов правильного висновку про те, що, звернувшись із заявою про перегляд судового рішення за нововиявленими обставинами лише 26.06.2020, тобто більш як через 3 роки навіть після спливу встановленого законом 3-річного присічного строку, протягом якого можливе поновлення 30-денного строку на подання відповідної заяви, передбаченого п.1 ч.1 ст.321 ГПК України, позивач втратив право на вчинення процесуальної дії з перегляду вказаної постанови за нововиявленими обставинами.

КГС ВС від 10.12.2020

<http://reestr.court.gov.ua/Review/93437556>

У постанові ВП ВС від 30.06.2020 у справі № 19/028-10/13 викладено правову позицію, згідно з якою процедура перегляду остаточного судового рішення за нововиявленими обставинами, визначена ГПК України, є окремою формою судового процесу, що має свої особливості. Вона не є тотожною новому розгляду справи та не передбачає повторної оцінки всіх доводів сторін. Суд має переглянути раніше ухвалені рішення лише в межах нововиявлених обставин. Слід враховувати, що підставою такого перегляду є не недоліки розгляду справи судом (незаконність та (або) необґрунтованість судового рішення, постанови чи ухвали, неправильне застосування судом норм матеріального права, порушення норм процесуального права), а те, що на час ухвалення рішення суд не мав можливості врахувати істотну обставину, яка могла суттєво вплинути на вирішення справи, оскільки учасники розгляду справи не знали про неї та, відповідно, не могли надати суду дані про неї. Тобто перегляд справи у зв'язку з нововиявленими обставинами має на меті не усунення судових помилок, а лише перегляд вже розглянутої справи з урахуванням обставини, про існування якої стало відомо після ухвалення судового рішення. Згідно з практикою ЄСПЛ процедура скасування остаточного судового рішення у зв'язку з нововиявленими обставинами передбачає, наявність доказу, недоступного раніше, який однак міг би призвести до іншого результату судового розгляду. Особа, яка звертається із заявою про скасування рішення, повинна довести, що в неї не було можливості представити цей доказ на остаточному судовому слуханні, а також те, що цей доказ є вирішальним (пункти 27-34 рішення "Праведная проти Росії" від 18 листопада 2004 року). Колегія суддів враховує правову позицію ОП КГС, викладену в постанові від 03.08.2018 у справі № 19/5009/1481/11, згідно з якою нововиявленою обставиною може бути встановлений рішенням суду факт недійсності договору в силу закону, оскільки виходячи з норм ст.236 ЦК України, ця обставина існувала на момент винесення рішенням суду, яке є предметом перегляду за заявою товариства, однак стала відомою після прийняття рішення в межах іншої справи. На переконання ОП КГС зазначена обставина містить всі складові для надання їй статусу нововиявленої: існування її на час розгляду справи; ця обставина не могла бути відома заявникові на час розгляду цієї справи; істотність даної обставини для розгляду справи (тобто коли врахування їх судом мало б наслідком прийняття іншого судового рішення, ніж те, яке було прийняте).

КГС ВС від 12.11.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/92856293>

Інше (вирішення клопотань та заяв осіб, які беруть участь у справі)

КГС ВС зазначає, що зі змісту ч.2 ст.232 ГПК України та ч.4, ч.5 ст.233 ГПК України вбачається, що законодавчо передбачено вирішення, зокрема, клопотань та заяв осіб, які беруть участь у справі, питання про відкладення розгляду справи шляхом постановлення ухвал, які оформлюються у два способи: 1. постановлені окремим документом - постановляються в нарадчій кімнаті, підписуються суддею (суддями) і приєднуються до справи; 2. постановлені, не виходячи до нарадчої кімнати, - заносяться до протоколу судового засідання. Згідно з п.7 ч.2 ст.223 ГПК України у протоколі судового засідання зазначаються відомості про ухвали суду, постановлені в судовому засіданні, не виходячи до нарадчої кімнати. Із змісту протоколу судового засідання від 23.06.2020 вбачається, що колегія суддів, без виходу до нарадчої кімнати розглянула клопотання представника ТОВ та відмовила в його задоволенні.

КГС ВС від 12.11.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/92856303>

Відповідно до частин 1, 3, 4 та 6 ст.119 ГПК України суд за заявою учасника справи поновлює пропущений процесуальний строк, встановлений законом, якщо визнає причини його пропуску поважними, крім випадків, коли цим Кодексом встановлено неможливість такого поновлення. Якщо інше не встановлено законом, заява про поновлення процесуального строку, встановленого законом, розглядається судом, у якому належить вчинити процесуальну дію, стосовно якої пропущений строк.

Одночасно із поданням заяви про поновлення процесуального строку має бути вчинена процесуальна дія (подані заява, скарга, документи тощо), стосовно якої пропущений строк.

Про поновлення або продовження процесуального строку суд постановляє ухвалу.

При цьому положення частин 4 та 5 статті 233 ГПК України передбачають можливість суду постановити ухвалу, не виходячи до нарадчої кімнати шляхом її занесення до протоколу судового засідання, так звану протокольну ухвалу.

Місцевий господарський суд у підготовчому засіданні 11.02.2020 розглянув клопотання відповідача про поновлення строку на подання попереднього (орієнтовного) розрахунку здійснення правничої допомоги та задовольнив це клопотання, про що зазначив у протоколі підготовчого засідання від 11.02.2020 по справі, що підтверджується наявним у матеріалах справи змістом зазначеного протоколу.

КГС ВС від 14.12.2020
<http://reestr.court.gov.ua/Review/93498728>

Інше (подібність правовідносин, недопустимість повторної участі судді у розгляді справи)

Подібність правовідносин означає, зокрема, тотожність об'єкта та предмета правового регулювання, а також умов застосування правових норм (часу, місця, підстав виникнення, припинення та зміни відповідних правовідносин). Зміст правовідносин з метою з'ясування їх подібності в різних рішеннях суду касаційної інстанції визначається обставинами кожної конкретної справи. Подібні правові позиції викладені у постановках ВС від 11.06.2020 у справі №904/1145/19, від 04.06.2020 у справі №904/1923/19, ухвалі ВС від 11.06.2020 у справі № 920/788/19. При цьому під судовими рішеннями у справах зі спорів, що виникли з подібних правовідносин, слід розуміти, зокрема, такі, де аналогічними є предмет спору, підстави позову, зміст позовних вимог та встановлені фактичні обставини, а також має місце однакове матеріально-правове регулювання спірних відносин. З'ясування подібності правовідносин у рішеннях суду (судів) касаційної інстанції визначається з урахуванням обставин кожної конкретної справи. Щодо визначення подібності правовідносин ВС звертається до правової позиції, викладеної у мотивувальних частинах постанов ВП ВС від 29.05.2018 у справі № 305/1180/15-ц (абзац 18), від 19.06.2018 у справі № 922/2383/16 (пункт 5.5), від 12.12.2018 у справі № 2 -3007/11 (абзац 20), від 16.01.2019 у справі № 757/31606/15-ц (абзац 18).

КГС **ВС** **від** **02.07.2020**
<http://reestr.court.gov.ua/Review/90283286><http://reestr.court.gov.ua/Review/88050638>

Передбачена ч.3 ст.36 ГПК України недопустимість повторної участі судді у розгляді справи полягає у тому, що у новому розгляді справи після скасування постанови суду апеляційної інстанції не може брати участь суддя, який вже брав участь саме у вирішенні справи по суті в суді апеляційної інстанції.

Наведена норма містить такі поняття як «вирішення» та «розгляд» справи, які з огляду на їх зміст та значення не можна ототожнювати.

Ухвали, постановлені при розгляді справи за наслідком вирішення процедурних процесуальних питань, пов'язаних з рухом справи (зокрема, ухвали про відкладення розгляду справи, оголошення перерви у розгляді справи, зупинення провадження), за якими провадження у справі не закінчується, не стосуються вирішення справи. Постановленням таких ухвал (за результатом перевірки матеріалів поданої апеляційної скарги та за наслідком вирішення процедурних процесуальних питань, пов'язаних з рухом справи) справа в суді апеляційної інстанції не вирішується, а суддя, який брав участь у складі колегії суддів при постановленні таких ухвал, не може вважатися таким, що вже брав участь у вирішенні справи в суді апеляційної інстанції в розумінні ч.3 ст.36 ГПК України.

КГС **ВС** **від** **23.07.2020**

<http://reestr.court.gov.ua/Review/90540503>

Інше (завдання національних судів, поняття «порушене право»)

Відповідно до частини першої статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року, кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. **Завданням національних судів є забезпечення належного вивчення документів, аргументів і доказів, представлених сторонами** (рішення Європейського суду з прав людини у справі "Ван де Гурк проти Нідерландів"). Європейський суд з прав людини неодноразово зазначав, що навіть якщо національний суд володіє певною межею розсуду, віддаючи перевагу тим чи іншим доводам у конкретній справі та приймаючи докази на підтримку позицій сторін, суд зобов'язаний мотивувати свої дії та рішення (рішення Європейського суду з прав людини "Олюджіч проти Хорватії"). Принцип справедливості, закріплений у статті 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, порушується, **якщо національні суди ігнорують конкретний, доречний та важливий довід**, наведений заявником (рішення Європейського суду з прав людини у справах "Мала проти України", "Богатова проти України"). Більш того, у визначення справедливого судового розгляду справи сторін **не можна не враховувати загальні фактичні та юридичні обставини справи** (рішення Європейського суду з прав людини у справі "Станкевич проти Польщі"). Ще одне призначення обґрунтованого рішення полягає в тому, щоб продемонструвати сторонам, що вони були почуті (рішення Європейського суду з прав людини у справі "Гірвісаарі проти Фінляндії"). У рішеннях Європейського суду з прав людини у справі "Де Куббер проти Бельгії" та у справі "Кастілло Альгар проти Іспанії" наголошується про те, що **правосуддя має не тільки чинитися, також має бути видно, що воно чиниться**. На кону стоїть довіра, яку в демократичному суспільстві суди повинні вселяти у громадськість. Якщо помилка національного суду щодо питань права або факту є настільки очевидною, що її можна кваліфікувати як "явну помилку" (тобто помилку, якої б не міг припуститися розумний суд) вона може порушити справедливість провадження (рішення Європейського суду з прав людини "Хамідов проти Росії").

КГС ВС від 22.10.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/92556246>

Суди повинні враховувати, що відповідно до рішення Конституційного Суду України від 01.12.2004 № 18-рп/2004 поняття «порушене право», за захистом якого особа може звертатися до суду і яке вживається в низці законів України, має той самий зміст, що й поняття «охоронюваний законом інтерес». Щодо останнього, то в цьому ж рішенні Конституційний Суд України зазначив, що поняття «охоронюваний законом інтерес» означає правовий феномен, який: а) виходить за межі змісту суб'єктивного права; б) є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони; в) має на меті задоволення усвідомлених індивідуальних і колективних потреб; г) не може суперечити Конституції і законам України, суспільним інтересам, загально визнаним принципам права; д) означає прагнення (не юридичну можливість) до користування у межах правового регулювання конкретним матеріальним та/або нематеріальним благом; е) розглядається як простий легітимний дозвіл, тобто такий, що не заборонений законом. Охоронюваний законом інтерес регулює ту сферу відносин, заглиблення в яку для суб'єктивного права законодавець вважає неможливим або недоцільним. Гарантоване статтею 55 Конституції України й конкретизоване в законах України право на судовий захист передбачає можливість звернення до суду за захистом як порушеного права, так і охоронюваного законом інтересу, але вимагає, щоб порушення, про яке стверджує позивач, було обґрунтованим. Таке порушення прав має бути реальним, стосуватися індивідуально виражених прав або інтересів особи, яка стверджує про їх порушення. Близька за змістом правова позиція щодо обґрунтування порушеного права викладена в мотивувальній частині постанови ВП ВС від 29.04.2020 у справі № 9901/14/20 (пункт 19), від 15.04.2020 у справі № 9901/580/19 (пункт 21), від 11.03.2020 у справі № 9901/590/19 (пункт 16) та в постановках Верховного Суду від 13.05.2020 у справі № 820/3018/17 (абзац 27), від 13.05.2020 у справі № 826/12446/18 (пункт 38).

КГС ВС-22.12.2020 <http://reestr.court.gov.ua/Review/93742902>